

Rättsfallssamlingen

FÖRSLAG TILL AVGÖRANDE AV GENERALADVOKAT DEAN SPIELMANN

föredraget den 30 april 2025¹

Mål C-197/24 [Šifarský]ⁱ

AK

mot

RU

(begäran om förhandsavgörande från Mestský súd Bratislava IV (Distriktsdomstolen i Bratislava IV, Slovakien))

”Begäran om förhandsavgörande – Direktiv 2011/7/EU – Bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner – Begreppet företag – Begreppet handelstransaktion – Direktiv 93/13/EEG – Avtal om tillhandahållande av juridiska tjänster för bildande av ett bolag – Artikel 267 FEUF – EU-domstolens behörighet – Upptagande till prövning – Begreppet konsument – Fysisk person som tagit hjälp av en advokat i syfte att bilda ett bolag”

Inledning

1. Ska en fysisk person betraktas som ett företag redan när han eller hon har ingått ett avtal om tillhandahållande av juridiska tjänster med sin advokat i syfte att bilda ett bolag i vilket personen i fråga skulle bli verkställande direktör och en av bolagets två grundare och delägare, eller är personen i fråga fortfarande en konsument? Det är frågan i den nu aktuella begäran om förhandsavgörande. I det nationella målet, som rör en tvist om betalning av advokatens arvode, vill den hänskjutande domstolen nämligen få klarhet i vilket regelverk som ska tillämpas, det civilrättsliga eller det handelsrättsliga.

2. Målet är således ett tillfälle för domstolen att klargöra i ett sådant sammanhang vad som avses med begreppet företag i direktiv 2011/7/EU om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner² (första tolkningsfrågan) och vad som avses med begreppet konsument i direktiv 93/13/EEG om oskäligen villkor i konsumentavtal³ (andra tolkningsfrågan). Målet ger

¹ Originalspråk: franska.

ⁱ Målet har getts ett fiktivt namn. Namnet är inte någon av rättegångsdeltagarnas verkliga namn.

² Europaparlamentets och rådets direktiv av den 16 februari 2011 (EUT L 48, 2011, s. 1 och rättelser i EUT L 233, 2012, s. 3 och i EUT L 310, 2022, s. 18). Genom detta direktiv upphävdes och ersattes Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/35/EG av den 29 juni 2000 (EGT L 200, 2000, s. 35), med verkan från och med den 16 mars 2013.

³ Rådets direktiv av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal (EGT L 95, 1993, s. 29; svensk specialutgåva; område 15, volym 12, s. 169), i dess lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 (EUT L 304, 2011, s. 64) (nedan kallat direktiv 93/13).

också tillfälle att utreda frågan om domstolens behörighet att besvara den andra frågan när tvisten i det nationella målet i sig inte rör ett avtalsvillkor samt huruvida den andra frågan kan tas upp till sakprövning.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3. I skäl 8 i direktiv 2011/7 anges bland annat att direktivet bör begränsas till betalningar som görs som ersättning vid handelstransaktioner och att direktivet inte bör reglera transaktioner med konsumenter eller räntor i samband med andra betalningar.

4. I artikel 1 i direktiv 2011/7, som har rubriken ”Syfte och tillämpningsområde”, anges följande:

”1. Syftet med detta direktiv är att bekämpa sena betalningar vid handelstransaktioner, för att se till att den inre marknaden fungerar väl och därigenom främja företagens, särskilt de små och medelstora företagens, konkurrenskraft.

2. Detta direktiv ska gälla alla betalningar som görs som ersättning vid handelstransaktioner.

...”

5. I artikel 2 i direktivet anges följande: ”I detta direktiv avses med

1. handelstransaktioner: transaktioner mellan företag eller mellan företag och offentliga myndigheter som leder till leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster mot ersättning,

...

3. företag: varje organisation, utom en offentlig myndighet, som handlar inom sin oberoende ekonomiska eller yrkesmässiga verksamhet, även om den verksamheten bedrivs av en ensam person,

...”

6. I artikel 6.1 i direktivet anges att medlemsstaterna ska säkerställa att borgenären, om ränta vid sen betalning ska utgå vid handelstransaktioner i enlighet med artikel 3 eller 4 i samma direktiv, har rätt till minst ett fast belopp om 40 euro av gäldenären.

7. I skäl 12 i direktiv 93/13 anges att ”[d]en nationella lagstiftningen [för närvarande bara medger] en partiell harmonisering, och detta direktiv täcker endast avtalsvillkor som inte förhandlats fram individuellt. Medlemsstaterna bör ha möjlighet att, med iakttagande av fördraget, ge konsumenterna ett bättre skydd genom strängare nationella bestämmelser än bestämmelserna i detta direktiv.”

8. I artikel 1.1 i nämnda direktiv anges följande:

”Syftet med detta direktiv är att närma medlemsstaternas lagar och andra författningar till varandra i fråga om oskäligen villkor i avtal som sluts mellan en näringsidkare och en konsument.”

9. I artikel 2 b i direktivet anges följande:

”I detta direktiv avses med

...

b) konsument: en fysisk person som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv handlar för ändamål som faller utanför hans näring eller yrke

...”

10. I artikel 3.1 i direktiv 93/13 föreskrivs att ett avtalsvillkor som inte har varit föremål för individuell förhandling ska anses vara oskäligt om det i strid med kravet på god sed medför en betydande obalans i parternas rättigheter och skyldigheter enligt avtalet till nackdel för konsumenten.

11. I artikel 4 i samma direktiv anges följande:

”1. Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 7 skall frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.

2. Bedömningen av avtalsvillkors oskälighet skall inte avse vare sig beskrivningen av avtalets huvudföremål eller å ena sidan förhållandet mellan pris och ersättning och å andra sidan sålda tjänster eller varor; detta gäller i den mån dessa villkor är klart och begripligt formulerade.”

12. I artikel 8 i direktivet anges följande:

”För att säkerställa bästa möjliga skydd för konsumenten får medlemsstaterna, inom det område som omfattas av detta direktiv, anta eller behålla strängare bestämmelser som är förenliga med fördraget.”

Slovakisk rätt

Handelslagen

13. Enligt 2 § punkt 2 a i zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník (lag nr 513/1991 om (införande av) handelslagen, nedan kallad handelslagen) av den 5 november 1991 (nr 98/1991 Zb.) är en företagare en person som är registrerad i handelsregistret.

14. I 57 § punkt 1 i handelslagen anges att ett bolag bildas genom ett avtal som undertecknas av samtliga grundare, om inte annat föreskrivs i denna lag. Äktheten av grundarnas namnteckningar måste vara officiellt styrkt.

15. I 62 § punkt 1 i handelslagen anges att ett bolag bildas den dag då det registreras i handelsregistret.

16. I 369c.1 § i nämnda lag, genom vilken artikel 6.1 i direktiv 2011/7 har införlivats i slovakisk rätt, föreskrivs att "[v]id gäldenärens dröjsmål har borgenären, utöver kraven enligt 369, 369a och 369b §§, också rätt till en fast ersättning för indrivningskostnader, utan krav på särskild påminnelse. ...".

Civillagen

17. I artikel 52 i zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (lag nr 40/1964 om civillagen, i dess lydelse som är tillämplig i det nationella målet, nedan kallad civillagen) anges följande:

"1) Med konsumentavtal avses alla avtal som ingås mellan en näringsidkare och en konsument, oavsett rättslig form.

2) Bestämmelserna om konsumentavtal och alla andra bestämmelser som avser ett rättsligt förhållande som konsumenten ingått i, ska tillämpas om det är till fördel för den avtalspart som är konsumenten. Avtalsvillkor som avviker från dessa bestämmelser och som till sitt innehåll eller syfte är avsedda att kringgå dessa bestämmelser är ogiltiga. Alla rättsförhållande i vilka en part är konsument, regleras av bestämmelserna i civillagen, även om bestämmelserna i handelslagen i annat fall skulle vara tillämpliga.

3) En näringsidkare är en person som vid tidpunkten för ingående och fullgörande av ett konsumentavtal handlar inom ramen för sin närings- eller affärsverksamhet.

4) En konsument är en fysisk person som vid tidpunkten för ingående och fullgörande av ett konsumentavtal inte handlar inom ramen för sin närings- eller affärsverksamhet."

Lagen om advokatyret

18. I artikel 18.4 i zákon č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov av den 4 december 2003 (nr 239/2003 Z. z.) (lag nr 586/2003 Z. z. om advokatyret och om ändring och komplettering av lag nr 455/1991 Zb. om utövande av näringsverksamhet (lagen om näringsverksamhet) i dess ändrade lydelse (nedan kallad lagen om advokatyret)) anges att advokaten "[v]id tillhandahållande av juridiska tjänster är ... skyldig att informera klienten, som är en konsument av juridiska tjänster, om storleken på ersättningen för den juridiska tjänsten innan den juridiska tjänsten tillhandahålls. I annat fall har advokaten inte rätt till ersättning ...".

Twisten i det nationella målet, tolkningsfrågorna och förfarandet vid domstolen

19. Twisten i det nationella målet har sin upprinnelse i en talan som advokatbyrån AK,⁴ kärande i det nationella målet, har väckt mot RU, en fysisk person som är svarande i det nationella målet. Twisten rör betalning av 3 250 euro i arvode till advokatbyrån för juridiska tjänster, jämte dröjsmålsränta från och med den 18 januari 2023, samt betalning av kostnaderna för indrivning av skulden.

⁴ Den ursprungliga fordringsägaren är en advokat som blivit verkställande direktör i kärandebolaget i det nationella målet, till vilket bolag hon överlätit sin fordran.

20. AK har anfört att hon kontaktades ”i slutet av mars/början av april 2022” av RU, som ville bilda ett aktiebolag enligt slovakisk rätt. RU skulle fungera som verkställande direktör för nämnda bolaget och var en av bolagets två grundare och delägare. AK och RU ingick således ett muntligt uppdragsavtal, genom vilket AK åtog sig att tillhandahålla juridiska tjänster mot en överenskommen fast ersättning.

21. AK översände till RU ett utkast till bolagsavtal och andra handlingar, tillsammans med en faktura för sina tjänster vilken inte betalades på förfallodagen den 17 januari 2023. AK menar att det rör sig om en tvist som regleras av bestämmelserna i handelsrätten och har alltså gjort anspråk på betalning av 40 euro i fast ersättning för indrivningskostnaderna, i enlighet med 369c § punkt 1 i handelslagen, genom vilken artikel 6.1 i direktiv 2011/7 har införlivats i nationell rätt.

22. RU har bestritt påståendet att han ingått ett avtal om tillhandahållande av juridiska tjänster med AK. RU menar att inget avtal om ersättning har ingåtts och att AK översände bolagsavtalet och andra handlingar utan ha ombetts att göra detta. RU anser sig vara en konsument och har anfört att tvisten alltså inte regleras av bestämmelserna i handelsrätten.

23. Mestský súd Bratislava IV (Distriktsdomstolen i Bratislava IV, Slovakien) hyser tvivel i frågan huruvida svaranden i det nationella målet ska betraktas som ett företag, i den mening som avses i direktiv 2011/7, eller som en konsument, i den mening som avses i direktiv 93/13, och har därför beslutat att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till EU-domstolen:

- ”1) Ska artikel 1.2 jämförd med artikel 2 leden 1 och 3 samt artikel 6.1 i [direktiv 2011/7] tolkas så, att i) en fysisk person, som i ett fall som det i det nationella målet använder sig av en advokats juridiska tjänster i syfte att bilda ett bolag i vilket denna person ska bli styrelseledamot och en av de två grundarna och delägarna, ska anses vara ett ’företag’, och ii) en transaktion som, i ett fall som det i det nationella målet, innebär att en advokat tillhandahåller tjänster till en sådan person i syfte att bilda ett bolag ska anses utgöra en ’handelstransaktion’?
- 2) Om den första frågan besvaras nekande – ska begreppet ’konsument’ i artikel 2 b i [direktiv 93/13], jämförd med artikel 8 i samma direktiv, tolkas så, att det i ett fall som det i målet vid den nationella domstolen även omfattar den fysiska person mot vilken en fordran avseende ett avtal om tillhandahållande av juridiska tjänster görs gällande, när syftet med detta avtal var att tillhandahålla tjänster för att bilda ett bolag och denna fysiska person skulle bli styrelseledamot och en av de två grundarna och delägarna i detta bolag?”

24. Kommissionen och den slovakiska regeringen har avgett skriftliga yttranden.

Bedömning

Den första frågan

25. Den hänskjutande domstolen har ställt den första tolkningsfrågan för att få klarhet i huruvida artikel 1.2, jämförd med artikel 2 led 1 och 3, och artikel 6.1 i direktiv 2011/7 ska tolkas så, att en fysisk person, som inte är en ”företagare” i den mening som avses i slovakisk rätt då inget bolag ännu har bildats, och som tagit hjälp av en advokat för att bilda ett bolag i vilket personen i fråga ska bli verkställande direktör och en av två grundare och delägare, ska betraktas som ett ”företag” i direktivets mening. Frågan är alltså huruvida tillhandahållandet av tjänsterna i fråga utgör en ”handelstransaktion” på grund av att personen i fråga begärde de juridiska tjänsterna *för* en

framtida näringsverksamhet. Den hänskjutande domstolen menar att frågan behöver besvaras för att den ska kunna avgöra huruvida sökanden har rätt till en fast ersättning i enlighet med artikel 6.1 i direktiv 2011/7, såsom den införlivats genom artikel 369c.111 i den slovakiska handelslagen.

26. Jag vill först erinra om att det anges i artikel 1.2 i direktiv 2011/7 att direktivet ska tillämpas på alla betalningar som görs som ersättning vid "handelstransaktioner". Detta begrepp förutsätter enligt definitionen i artikel 2.1 i direktivet att två kumulativa villkor är uppfyllda. Transaktionen ska för det första genomföras mellan företag eller mellan företag och offentliga myndigheter och för det andra leda till leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster mot ersättning.⁵

27. I det nu aktuella fallet är det endast det första villkoret, huruvida RU kan betraktas som ett företag, som är föremålet för den hänskjutande domstolens frågor.

28. Det följer såväl av kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten som av likhetsprincipen att då artikel 2 led 1 och 3 i direktiv 2000/35/EG⁶ inte innehåller någon hänvisning till nationell rätt, ska begreppen "företag" och "handelstransaktion" ges en självständig och enhetlig tolkning.⁷ Enligt artikel 2 led 3 i direktiv 2011/7 avses med "företag" varje organisation, utom en offentlig myndighet, som handlar inom sin oberoende ekonomiska eller yrkesmässiga verksamhet, även om den verksamheten bedrivs av en ensam person.

29. Direktiv 2011/7, som syftar till att bekämpa sena betalningar vid handelstransaktioner för att den inre marknaden ska fungera väl och företagens, särskilt de små och medelstora företagens, konkurrenskraft därigenom ska främjas, är inte tänkt att tillämpas på samtliga transaktioner som leder till en leverans av varor eller till ett tillhandahållande av tjänster mot ersättning. Exempelvis är det inte tänkt att tillämpas på alla de transaktioner som varje dag genomförs av enskilda.⁸ Det räcker således inte att en person genomför en transaktion som hänför sig till en ekonomisk verksamhet för att den ska falla under begreppet företag och för att transaktionen ska kvalificeras som "handelstransaktion" i den mening som avses i artikel 2.1 i direktivet. Det krävs dessutom att personen i fråga agerar i egenskap av organisation inom ramen för en oberoende ekonomisk eller yrkesmässig verksamhet.⁹

30. Detta krav innebär att den personen, oavsett personens form och rättsliga ställning enligt nationell rätt, ska utöva nämnda verksamhet på ett strukturerat och stabilt sätt – verksamheten kan sålunda inte endast utgöras av ett punktvis och isolerat tillhandahållande – och att den

⁵ Som den hänskjutande domstolen har framhållit är "handelstransaktion" ett vitt begrepp som inte nödvändigtvis sammanfaller med avtalsbegreppet (se, beträffande leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster inom ramen för ett och samma kontrakt, dom av den 1 december 2022, X (Leverans av medicinsk utrustning), C-419/21, EU:C:2022:948, punkterna 22 och 25). I artikel 1.2 i direktiv 2011/7 anges nämligen att direktivet "ska gälla alla betalningar som görs som ersättning vid handelstransaktioner", oavsett om dessa transaktioner avser ett specifikt avtal eller inte. Det är likaledes tillräckligt att transaktionen "ger upphov till" leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster (se, analogt, dom av den 18 november 2020, Techbau (C-299/19, EU:C:2020:937, punkt 44). Frågan om det över huvud taget är fråga om en transaktion (i detta fall ett muntligt avtal mellan AK och RU) är däremot den hänskjutande domstolens sak att avgöra.

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv av den 29 juni 2000 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner (EGT L 200, 2000, s. 35–38), upphävt genom direktiv 2011/7.

⁷ Se analogt, beträffande direktiv 2000/35 som ersatts med direktiv 2011/7 som är i fråga i detta fall, dom av den 15 december 2016, Nemec (C-256/15, EU:C:2016:954, punkt 38) (nedan kallad domen Nemec).

⁸ Se domen Nemec (punkt 32).

⁹ Se domen Nemec (punkt 33).

berörda transaktionen ingår i denna verksamhet. Däremot behöver verksamheten i fråga inte nödvändigtvis utgöra den berörda personens huvudsakliga ekonomiska eller yrkesmässiga verksamhet, eller vara knuten till denna.¹⁰

31. Vad beträffar begreppet ”organisation”, vill jag emellertid påpeka att kravet att verksamheten ska bedrivas på ett strukturerat och stabilt sätt inte nödvändigtvis innebär att det måste finnas en organiserad struktur av sådana medel som egna lokaler, personal och verktyg eller utrustning som har anknytning till denna verksamhet.¹¹

32. Således ska samtliga omständigheter i det enskilda fallet beaktas för att fastställa huruvida en person agerar i egenskap av företag i den mening som avses i artikel 2 led 3 i direktiv 2011/7 och huruvida de transaktioner som vederbörande genomför således utgör handelstransaktioner i den mening som avses i artikel 2 led 1 i nämnda direktiv.

33. I det här nationella målet är svaranden RU en fysisk person, och den hänskjutande domstolen har inte berört någon annan omständighet knuten till hans ställning eller verksamhet som talar för att han ska betraktas som en ”organisation som handlar inom sin oberoende ekonomiska eller yrkesmässiga verksamhet”. Det finns nämligen ingenting i de handlingar som ingetts av den hänskjutande domstolen som visar att RU bedriver en självständig ekonomisk eller yrkesmässig verksamhet på ett strukturerat och stabilt sätt, och ingenting tyder på att den berörda transaktionen ingår i en sådan verksamhet. Inget av de två villkor för att fastställa att det föreligger ett företag som anges ovan i punkt 30 i förevarande förslag till avgörande är alltså uppfyllt i detta fall.

34. Den hänskjutande domstolen har i detta avseende berört möjligheten att ta hänsyn till att föremålet för ett avtal är en framtida yrkesverksamhet. Den slovakiska regeringen har för sin del anfört att den aktuella transaktionens art, föremål och ändamål ska beaktas. Den slovakiska regeringen menar att en fysisk person som är inblandad i processen för att bilda ett bolag och har anknytning till bolagets planerade ekonomiska verksamhet kan betraktas som ett ”företag” och att kraven i detta avseende bör granskas i förhållande till det planerade bolaget, i enlighet med målet i direktiv 2011/7, att bekämpa sena betalningar. Den slovakiska regeringens slutsats är att RU handlade i avsikt att systematiskt bedriva en ekonomisk eller yrkesmässig verksamhet och ska betraktas som ett företag som ingått en affärstransaktion.

35. Resonemanget är inte övertygande.

¹⁰ Se domen Nemec (punkterna 34 och 35). I den domen hade Nemec ingått ett hyresavtal med Murska Sobotas (Slovenien) frivilliga brandkår om uthyrning av en cistern för vattentransport under perioder av torka. Det fastställdes att det avtal som var i fråga i det nationella målet avsåg en ekonomisk verksamhet och hade lett till att en faktura upprättades och att Drago Nemec, även om avtalet inte var hänförligt till hans verksamhet (som självständig hantverkare med tillverkning av mekaniska komponenter och svetsning), kunde anses ha handlat som ett ”företag” som ingått en ”handelstransaktion” om denna transaktion – trots att den inte hänförde sig till den verksamhet som yrkeslicensen avsåg – ingick i utövandet av en oberoende ekonomisk eller yrkesmässig verksamhet som var strukturerad och stabil. Det ankom på den hänskjutande domstolen att pröva om så var fallet med beaktande av samtliga omständigheter i det enskilda fallet.

¹¹ Se dom av den 14 november 2024, Agenciart – Management Artístico (C-643/23, EU:C:2024:959, punkt 33).

36. Det är visserligen riktigt att föremålet för den berörda transaktionen i förekommande fall kan utgöra en omständighet bland andra som ska beaktas vid bedömningen av huruvida direktiv 2011/7 är tillämpligt.¹² Det kan emellertid inte i sig vara tillräckligt – lika lite som den berörda personens avsikt – för att personen i fråga ska betraktas som ”företag” i samband med att den aktuella transaktionen ingås.

37. Vid fastställandet av en unionsbestämmelses innebörd är det nödvändigt att ta hänsyn till såväl dess lydelse som till dess sammanhang och ändamål.¹³

38. Det följer för det första av lydelsen i artikel 2 led 3 i direktiv 2011/7 att ”företag” definieras som en organisation ”som handlar inom sin ... ekonomiska ... verksamhet” vilket talar för att företaget existerar då den berörda transaktionen genomförs. Om lagstiftaren hade tänkt sig att avsikten att i framtiden bedriva en sådan ekonomisk verksamhet skulle vara en del av företagsbegreppets definition, skulle detta enligt min uppfattning ha framgått uttryckligen av lagtexten,¹⁴ i och med att det vore en icke försumbar utvidgning av direktivets tillämpningsområde.

39. En kontextuell tolkning tycks för det andra ge stöd för denna bokstavstolkning. Direktiv 2011/7 är nämligen materiellt tillämpligt på alla betalningar som görs som ersättning vid ”handelstransaktioner”, såvida de leder till leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster mot ersättning. Den breda karaktären hos begreppet handelstransaktion begränsas emellertid av det faktum att begreppet, med avseende på person, definieras som transaktioner mellan ”företag”, vilket innebär att det måste undersökas huruvida den som genomfört transaktionen har gjort det *i egenskap av företag*.¹⁵ Konstaterandet att den berörda personen inte var ett företag i den mening som avses i artikel 2 led 3 i direktiv 2011/7 när transaktionen genomfördes påverkas enligt min mening inte av möjligheten att vederbörande i förekommande fall kan förvärva denna egenskap i ett senare skede. Det framstår inte som relevant för bedömningen av den berörda transaktionens art, att personens ställning kan förändras i framtiden i detta avseende, även om denna förändring vore en följd av nämnda transaktion.¹⁶ För att en transaktion ska vara en ”handelstransaktion”

¹² Se, för ett liknande resonemang, dom av den 9 juli 2020, RL (Direktiv om bekämpande av sena betalningar) (C-199/19, EU:C:2020:548, punkt 26), i vilken domstolen slog fast att det inte framgick klart av beslutet om hänskjutande huruvida J.M., genom att ingå ett hyresavtal med RL avseende en affärslokal, hade agerat i egenskap av organisation som handlar inom sin oberoende ekonomiska eller yrkesmässiga verksamhet, och därmed också utgjorde ett ”företag”. Domstolen förtydligade att den omständigheten att lokalen, som var *föremål för hyresavtalet*, var avsedd för yrkesmässigt bruk var ett tecken på detta men att det trots detta ankom på den hänskjutande domstolen att ändamålsenligt pröva om så var fallet.

¹³ Se, till exempel, dom av den 12 december 2024, Tusnia (C-725/23, EU:C:2024:1015, punkt 20).

¹⁴ I direktiv 93/13 anges till exempel i definitionen av begreppet konsument, att det rör sig om en fysisk person som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv ”handlar för ändamål” som faller utanför hans näring eller yrke. Samma sak gäller Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenterna på den inre marknaden och om ändring av rådets direktiv 84/450/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 97/7/EG, 98/27/EG och 2002/65/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2006/2004 (direktiv om otillbörliga affärsmetoder) (EUT L 149, 2005, s. 22), där begreppen konsument och näringsidkare uttryckligen definieras med beaktande av ändamålet med deras respektive handlande. Så är inte fallet med begreppet ”företag” i direktiv 2011/7 som är i fråga i det nu aktuella målet.

¹⁵ Se, för ett liknande resonemang, domen Nemec (punkt 43), där följande anges: ”... det ankommer på den hänskjutande domstolen att fastställa huruvida Drago Nemec, i förevarande fall, har *ingått avtalet i fråga i egenskap av ’företag’* i den mening som avses i artikel 2.1 i direktiv 2000/35.” Min kursivering.

¹⁶ Se analogt, i ett annat sammanhang än direktiv 93/13, dom av den 20 mars 2025, Arce (C-365/23; EU:C:2025:192, punkterna 47–51) i vilken EU-domstolen, i enlighet med förslaget till avgörande av generaladvokaten Rantos i samma mål (C-365/23, EU:C:2024:865 punkterna 55–57), slog fast att frågan huruvida den berörda personen har ställning som ”konsument” ska bedömas vid tidpunkten för det aktuella avtalets ingående. En underårig som, vid tidpunkten för ingående av ett avtal om tillhandahållande av tjänster för utvecklings- och karriärstöd på idrottsområdet, inte utövade den aktuella idrottsgrenen professionellt förlorar inte sin ställning som konsument, i den mening som avses i artikel 2 b i direktiv 93/13, av den anledningen att han blivit professionell idrottare under avtalets löptid.

måste den genomföras ”inom ramen för” den aktuella personens berörda verksamhet.¹⁷ När EU-domstolen bedömer tillämpligheten av direktiv 2011/7 mot bakgrund av parternas ställning, utgår den från den tidpunkt då den berörda transaktionen ingicks.¹⁸

40. När det för det tredje gäller syftet med direktiv 2011/7 ska det erinras om att det anges i artikel 1.1 i direktivet att dess syfte är att bekämpa sena betalningar vid handelstransaktioner för att se till att den inre marknaden fungerar väl och därigenom främja företagens, särskilt de små och medelstora företagens, konkurrenskraft. Jag anser emellertid att målet att ge borgenärer ett effektivt skydd mot sena betalningar inte kan utmynna i att direktivets tillämpningsområde med avseende på person ändras så till den grad att det inbegriper en fysisk person som inte uppfyller villkoren för att betraktas som företag då transaktionen ingås.

41. I det nu aktuella fallet finns det ingenting i de handlingar som den hänskjutande domstolen har gett in att RU, vid tiden för den berörda transaktionen, bedrev en självständig ekonomisk eller yrkesmässig verksamhet eller att han för AK utgett sig för att agera inom ramen för en sådan verksamhet. Det är vidare utrett att RU ännu inte var verkställande direktör eller delägare i det bolag som ännu inte hade bildats enligt slovakisk rätt och om vilket det inte framgår av handlingarna i målet att det slutligen bildades. Föremålet för den aktuella transaktionen mellan parterna i det nationella målet var dessutom tillhandahållande av juridiska tjänster och även om den juridiska rådgivningen avsåg bildandet av ett bolag (upprättande av ett utkast till bolagsavtal, förberedelse av andra handlingar och utredning av frågor rörande bolagsbildning och personlig medverkan av de framtida grundarna av bolaget), finns det ingenting som tyder på att avsikten att bilda detta bolag var verklig, i synnerhet som den hänskjutande domstolen har berört den faktum att RU har bestritt att han gav AK i uppdrag att upprätta den juridiska rådgivningen.

42. De tvivel som den hänskjutande domstolen har gett uttryck för mot bakgrund av domarna i målen Benincasa¹⁹ och Česká spořitelna²⁰ tycks också behöva skingras. I dessa mål hade en begäran om förhandsavgörande framställts i syfte att avgöra vilka domstolar som var behöriga. I de system som inrättats genom Brysselkonventionen och förordning nr 44/2001 är det begreppet ”konsument” som ligger till grund för reglerna om domstols behörighet och som gör att en kärande som är konsument kan väcka talan mot svaranden vid andra domstolar än i den stat där svaranden har hemvist. Som domstolen underströk ska begreppet tolkas restriktivt i detta särskilda sammanhang, i och med att tolkningen av begreppet konsument möjliggör ett undantag från huvudreglerna i fråga om domstols behörighet. Inom ramen för dessa bestämmelser om behörighetsregler²¹ fann domstolen således att det särskilda skydd, kopplat till ställningen som

¹⁷ Se ovan punkterna 29 och 30.

¹⁸ Se, till exempel, dom av den 14 november 2024, Agenciart – Management Artístico (C-643/23, EU:C:2024:959, punkt 35), där domstolen fann att ”ingående av ett agenturavtal av en person som utövar skådespelaryrket omfattas av denna persons yrkesverksamhet och har ett nära samband med denna verksamhet, eftersom det med nödvändighet skulle vara ändamålslost att *ingå ett sådant agenturavtal* - som består i just marknadsföring och förvaltning av nämnda verksamhet - om personen inte utövade detta yrke.” Min kursivering.

¹⁹ Det nationella målet i domen av den 3 juli 1997, Benincasa/Dentalkit (C-269/95, EU:C:1997:337), avsåg ett franchiseavtal med ett villkor om behörig domstol, vars giltighet var beroende av frågan huruvida käranden Benincasa, som hade väckt talan mot det bolag som var hans avtalspart vid en domstol på den ort där avtalet skulle fullgöras, var en konsument i den mening som avsågs i artikel 13 första stycket och i artikel 14 första stycket i 1968 års Brysselkonvention om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 299, 1972, s. 32), som undertecknades i Bryssel den 27 september 1986, i dess lydelse enligt senare konventioner om nya medlemsstaters tillträde till denna konvention.

²⁰ Det nationella målet i domen av den 14 mars 2013, Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165), avsåg en förpliktelse enligt en växel som en verkställande direktör i ett bolag hade ställt ut och undertecknat in blanco för bolagets räkning som säkerhet för ett kreditavtal och frågan om domstols behörighet att avgöra tvisten enligt artikel 15 i rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1), vilken har ersatt Brysselkonventionen i förbindelserna mellan medlemsstaterna.

²¹ Se även dom av den 25 januari 2018, Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37, punkterna 29–32), och dom av den 10 december 2020, Personal Exchange International (C-774/19, EU:C:2020:1015, punkterna 29 och 31).

konsument, som dessa bestämmelser syftar till att säkerställa inte är motiverat med avseende på *avtal om utövande* av närings- eller yrkesverksamhet, även om verksamheten endast är avsedd att bedrivas i framtiden.²² I dessa mål beaktade domstolen därmed det förhållandet att yrkesverksamheten inte utövades vid den aktuella tidpunkten utan skulle utövas i framtiden för att slå fast att den berörda fysiska personen inte var en konsument i den mening som avses i de relevanta bestämmelserna i Brysselkonventionen och förordning nr 44/2001.²³

43. Ett sådant resonemang är förvisso begripligt när det är fråga om vilken domstol som är behörig då talan väcks. Det kan emellertid enligt min uppfattning inte överföras till det nu aktuella målet.

44. När det gäller just behörighetsreglerna är det nämligen motiverat med denna restriktiva tolkning av begreppet konsument, där avtalets yrkesmässiga ändamål, den framtida yrkesverksamheten eller avtalsförhållandets utveckling utgör relevanta omständigheter för att neka en person ställning som konsument. För övrigt definieras konsument både artikel 13 i Brysselkonventionen och artikel 15 i förordning nr 44/2001 med hänvisning till en person som ingår ett avtal "för ändamål" som kan anses ligga utanför personens yrkesverksamhet, vilket ändamålsbegrepp inte förekommer i definitionen av företag i artikel 2 led 3 i direktiv 2011/7.

45. Mot bakgrund av övervägandena ovan avseende lydelsen, kontexten och målet med direktiv 2011/7,²⁴ förefaller det däremot inte motiverat att ge begreppet "handelstransaktion" en så pass vid tolkning att föremålet och ändamålet med transaktionen betraktas som avgörande kriterier för direktivets tillämpning med avseende på person.²⁵ I det nu aktuella fallet är det således vid tidpunkten för genomförandet av transaktionen vars föremål är tillhandahållande av juridiska tjänster som gäldenären RU:s ställning som företag ska bedömas, oaktat om det bolag som övervägdes vid den juridiska rådgivningen till slut bildades eller inte.

46. Jag föreslår med beaktande av det ovan anförda att domstolen som svar på den första tolkningsfrågan ska uttala att artikel 1.2, jämförd med artikel 2 leden 1 och 3 och artikel 6.1 i direktiv 2011/7 ska tolkas så, att såvida det inte finns andra omständigheter som skulle kunna göra det möjligt att slå fast att en fysisk person har agerat inom en strukturerad och stabil ekonomisk eller yrkesmässig verksamhet, är den omständigheten att personen i fråga har tagit hjälp av en advokat i syfte att bilda ett bolag i vilket han eller hon skulle bli verkställande direktör och en av grundarna och delägarna, inte i sig är tillräcklig för att personen i fråga ska betraktas som ett företag och för att transaktionen med advokaten därmed ska betraktas som en handelstransaktion.

²² Det följer även av punkterna 41 och 42 i domen av den 10 december 2020, Personal Exchange International (C-774/19, EU:C:2020:1015), att det är möjligt att beakta utvecklingen av avtalsförhållandet, när tjänster tillhandahålls under längre tid, i syfte att avgöra huruvida en person har ställning som konsument eller näringsidkare. I punkt 46 i denna dom anges även att verksamhetens regelbundenhet är en annan faktor som också ska beaktas.

²³ I målet Česká spořitelna (C-419/11) hade borgensmannen som den hänskjutande domstolen har understrukt, när han undertecknade den omtvistade växeln, ställt säkerhet för de förpliktelser som åvilade det redan existerande bolaget som han var verkställande direktör för och i vilket han var majoritetsägare.

²⁴ Se ovan punkterna 37-40.

²⁵ Se, analogt, dom av den 8 juni 2023, YYY. (Begreppet konsument) (C-570/21, EU:C:2023:456, punkterna 49–51) (nedan kallad domen YYY.).

Den andra frågan

47. Den hänskjutande domstolen har ställt den andra tolkningsfrågan, för det fall den första tolkningsfrågan besvaras nekande, för att få klarhet i huruvida artikel 2 b i direktiv 93/13, jämförd med artikel 8 i samma direktiv, ska tolkas så, att en fysisk person som har tagit hjälp av en advokat för att bilda ett bolag i vilket personen i fråga skulle bli verkställande direktör och en av två grundare och delägare, ska betraktas som en konsument i den mening som avses i denna bestämmelse.

48. Jag anser att det först måste utrönas huruvida EU-domstolen är behörig att besvara den andra frågan och sedan huruvida den kan tas upp till sakprövning, innan jag slutligen besvarar frågan i sak.

Domstolens behörighet

49. Direktiv 93/13 gäller enbart villkor som inte har varit föremål för en individuell förhandling (artikel 3 i nämnda direktiv) och sådana villkor som inte avser beskrivningen av avtalets huvudföremål eller förhållandet mellan pris och prestation (artikel 4.2 i direktivet).

50. Det nationella målet i det nu aktuella fallet avser inte, som den hänskjutande domstolen har angett och som den slovakiska regeringen har understrukit, ett *villkor*, oskäligt eller inte, i avtalet i fråga (muntligt i det aktuella fallet) utan definitionen av konsument i artikel 2 b i direktiv 93/13. Såsom framgår av begäran om förhandsavgörande hade käranden i det nationella målet åtagit sig att tillhandahålla juridiska tjänster i utbyte mot en "avtalad" fast ersättning, vilket tyder på att en individuell förhandling om arvodet ägde rum.

51. Därmed är direktiv 93/13, som rör "oskäligen villkor i konsumentavtal", inte tillämpligt i det nationella målet.

52. Följaktligen uppkommer frågan om kopplingen mellan det nationella målet och unionsrätten och således om EU-domstolens behörighet att besvara den andra tolkningsfrågan. Är EU-domstolen behörig att tolka ett begrepp (konsument) i en sekundärrättslig rättsakt (direktiv 93/13), trots att rättsakten inte är tillämplig i det nationella målet?

53. Rättspraxis om EU-domstolens behörighet i frågan har varit föremål för en utveckling som har analyserats, systematiserats och sammanfattats på ett lysande och relevant sätt både av flera generaladvokater²⁶ och i doktrinen.²⁷ EU-domstolen själv har klargjort sin bedömningsmetod i synnerhet i domen Ullens de Schooten.²⁸ I den domen förklarade EU-domstolen att den var behörig att besvara frågan om tolkningen av principen om statens utomobligatoriska ansvar, eftersom denna princip ingick i unionens rättsordning, och prövade sedan, i saken, huruvida ordningen för en medlemsstats utomobligatoriska ansvar var tänkt att tillämpas i ett mål där omständigheterna i alla avseenden var begränsade till en medlemsstat, trots att bestämmelserna i

²⁶ Se, beträffande generaladvokaternas drivande roll, Domenicucci, D. P., "Le renvoi préjudiciel et les contours mouvants des situations purement internes", i Ferraro F. och Lannone C. (dir.) *Le renvoi préjudiciel*, Bruylant, Bryssel, 2023, särskilt s. 127 och följande sidor.

²⁷ Se, bland andra skribenter i doktrinen, Dubout, E., "Voyage en eaux troubles: vers une épuration des situations 'purement' internes?", *R.A.E.*, 2016, nr 4, s. 679; Wildemeersch, J., *Contentieux de la légalité des actes de l'Union européenne*, Bruylant, Bryssel, 2019, s. 352–357; Berlin, D., "Incompétence de la Cour de justice et irrecevabilité de la question préjudicielle: comment sortir de l'imbroglio jurisprudentiel?", *R.A.E.*, 2019, nr 4, s. 801; Varga, Z., "Les conditions de recevabilité des renvois préjudiciels", i *Guide pratique du contentieux européen devant les juridictions nationales*, Bruylant, Bryssel, 2021.

²⁸ Dom av den 15 november 2016 (C-268/15, EU:C:2016:874) (nedan kallad domen Ullens de Schooten).

fördragen om de grundläggande friheter som var i fråga (etableringsfrihet, frihet att tillhandahålla tjänster och fri rörlighet för kapital) i princip inte var tillämpliga i en sådan ”rent intern” situation. I punkterna 50–53 i domen berörde EU-domstolen fyra fall där dessa bestämmelse skulle tolkas, även i denna situation. EU-domstolen systematiserade således i vilka fall unionsrätten kan göras gällande (eller tolkas), i den meningen att det är motiverat att en kändande gör gällande unionsrätten i en nationell domstol och att den nationella domstolen ställer en fråga till EU-domstolen om unionsrättens innebörd trots att situationen inte omfattas av tillämpningsområdet för den regel som görs gällande.

54. I det nu aktuella fallet framstår det fjärde fallet i domen *Ullens de Schooten* som särskilt relevant, i och med att vad som avses är det fallet att de faktiska omständigheterna i det nationella målet inte direkt omfattas av unionsrättens tillämpningsområde, men att unionsbestämmelserna har gjorts tillämpliga genom den nationella lagstiftningen, i vilken samma lösningar som föreskrivs i unionsrätten ges för situationer där omständigheterna i alla avseenden är begränsade till en och samma medlemsstat.²⁹

55. I sådana fall är EU-domstolen nämligen fortfarande behörig genom att intresset av en enhetlig tolkning av unionsrättens bestämmelser ges företräde så att dessa situationer kan behandlas likadant som situationer som omfattas av unionsrättens tillämpningsområde. Skälet till att EU-domstolen tolkar bestämmelser i unionsrätten i rent inhemska situationer är således att dessa bestämmelser, genom den nationella lagstiftningen har blivit tillämpliga på ett direkt och ovillkorligt sätt, och att det måste säkerställas att inhemska situationer och situationer som regleras i unionsrätten behandlas på samma sätt.³⁰

56. Det ankommer i ett sådant sammanhang på den hänskjutande domstolen att ange på vilket sätt den tvist som pågår vid den har en anknytning till unionsrätten som gör den begärda tolkningen nödvändig för att avgöra målet, i enlighet med vad som krävs i artikel 94 i domstolens rättegångsregler.³¹

57. I det nu aktuella fallet har den hänskjutande domstolen för det första begärt en tolkning av ett ”begrepp”, i detta fall konsumentbegreppet såsom det definieras i artikel 2 b i direktiv 93/13. Domstolen har gjort en vid tolkning av föremålet för sin tolkningsbehörighet för förhandsavgörande enligt artikel 267.1 a och b FEUF, vilken behörighet även omfattar ”begrepp som har hämtats från unionsrätten”. Det föreligger nämligen ett visst intresse av att begrepp som

²⁹ Se punkt 53 i domen *Ullens De Schooten* och där angiven rättspraxis (det vill säga dom av den 18 oktober 1990, *Dzodzi* (C-297/88 och C-197/89, EU:C:1990:360, punkterna 36, 37 och 41), dom av den 17 juli 1997, *Leur-Bloem* (C-28/95, EU:C:1997:369, punkterna 27 och 32), och dom av den 14 mars 2013, *Allianz Hungária Biztosító m.fl.*, C-32/11, EU:C:2013:160, punkt 20).

³⁰ Se bland annat dom av den 17 maj 2017, *ERGO Poist'ovňa* (C-48/16, EU:C:2017:377, punkterna 29–31), dom av den 21 december 2023, *BMW Bank m.fl.* (C-38/21, C-47/21 och C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 206), och dom av den 29 juli 2024, *LivaNova* (C-713/22, EU:C:2024:642, punkt 43 och där angiven rättspraxis) (nedan kallad domen *LivaNova*).

³¹ Se dom av den 21 december 2023, *BMW Bank m.fl.* (C-38/21, C-47/21 och C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 207), och *LivaNova* (punkt 46).

har hämtats från unionsrätten blir tolkade på ett enhetligt sätt, oberoende av under vilka omständigheter de ska tillämpas, för att i framtiden undvika att det förekommer tolkningar som skiljer sig åt.³²

58. För det andra uppkommer frågan huruvida de angivna slovakiska bestämmelserna innebär att begreppet konsument i direktiv 93/13 har gjorts ”direkt och ovillkorligt” tillämpligt på sådana interna situationer som den nu aktuella och huruvida EU-domstolen, trots att inget villkor – oskäligt eller inte – har gjorts gällande, är behörig att uttala sig om den begärda tolkningen av begreppet konsument.

59. En hänvisning är ”direkt” när den är specifik och inte allmän och ”ovillkorlig” när de unionsbestämmelser det hänvisas till ska ”tillämpas utan begränsning på den situation som är aktuell i det nationella målet”,³³ vilket implicerar att den hänskjutande domstolen inte kan avvika från EU-domstolens tolkning,³⁴ utan vilket tolkningsfrågan riskerar att sakna samband med målet vid den nationella domstolen och därför vara rent hypotetisk.³⁵

60. I det nu aktuella fallet har den hänskjutande domstolen angett att begreppet konsument i artikel 52.4 i den slovakiska civillagen utgör införlivande av det begrepp som definieras i artikel 2 b i direktiv 93/13 och att Republiken Slovakien genom artikel 18.4 i den slovakiska lagen om advokatyrrket ”har föreskrivit att begreppet konsument ska tillämpas med avseende på advokatarvoden för tillhandahållande av juridiska tjänster”. Den hänskjutande domstolen har av detta dragit slutsatsen att ett jakande svar på dess andra tolkningsfråga således skulle göra det möjligt för den att lösa tvisten i det nationella målet genom att tillämpa dessa bestämmelser jämförda med varandra.

61. Den nationella rätten i fråga innehåller visserligen inte någon uttrycklig hänvisning till unionsrätten, och den hänskjutande domstolen har inte lagt fram några konkreta uppgifter (till exempel förarbeten) i detta avseende. Den hänskjutande domstolen är emellertid ensam behörig att tolka den nationella rätten inom ramen för det system för rättsligt samarbete som inrättats genom artikel 267 FEUF. Den slovakiska regeringen har för övrigt inte bestritt att begreppet

³² I domen av den 13 oktober 2022, Baltijas Starptautiskā Akadēmija och Stockholm School of Economics in Riga (C-164/21 och C-318/21, EU:C:2022:785, punkterna 36 och 41), gick domstolen med på besvara den hänskjutande domstolens frågor om tolkningen av begreppet ”organisation för forskning och kunskapsspridning”, såsom det definierades i artikel 2 led 83 i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget Text av betydelse för EES (EUT L 187, 2014, s. 1), tillämplig enligt nationell rätt men inte enligt unionsrätten (se i detta avseende förslaget till avgörande av generaladvokaten Čapeta, i de förenade målen Baltijas Starptautiskā Akadēmija och Stockholm School of Economics in Riga (C-164/21 och C-318/21, EU:C:2022:333, i synnerhet punkt 66, där en annan uppfattning företräds). Se även domen av den 13 oktober 2022, Rigall Arteria Management (C-64/21, EU:C:2022:783, punkt 25), i vilken tolkningsfrågan besvarades trots att det aktuella avtalet inte omfattades av tillämpningsområdet för rådets direktiv 86/653/EEG av den 18 december 1986 om samordning av medlemsstaternas lagar rörande självständiga handelsagenter (EGT L 382, 1986, s. 17; svensk specialutgåva, område 6, volym 2, s. 150) vars tolkning hade begärts. Se också domen LivaNova (punkt 43), i vilken det delningsförfarande som var i fråga i det nationella målet inte direkt omfattades av tillämpningsområdet för rådets sjätte direktiv 82/891/EEG av den 17 december 1982 grundat på artikel 54.3 g i fördraget om delning av aktiebolag (EGT L 378, 1982, s. 47; svensk specialutgåva, område 17, volym 1, s. 41), men i vilken domstolen förklarade sig behörig att tolka begreppet ”skuld” i artikel 3.3 b i sjätte direktivet 82/891, i synnerhet eftersom den hänskjutande domstolen angav att den nationella bestämmelse i civillagen som var i fråga i det nationella målet utgjorde införlivande, i nationell rätt, av denna artikel 3.3 b i nämnda direktiv och den italienska lagstiftaren alltså hade beslutat att tillämpa den på de förfaranden som var i fråga i det aktuella fallet.

³³ Se bland annat, för förtydliganden av dessa begrepp, förslaget till avgörande av generaladvokaten Cruz Villalón i målet Allianz Hungária Biztosító m.fl. (C-32/11, EU:C:2012:663, punkt 29), förslag till avgörande av generaladvokaten Pikamäe i de förenade målen Deutsche Post m.fl. (C-203/18 och C-374/18, EU:C:2019:502, punkterna 46 och 49), och förslag till avgörande av generaladvokaten Bobek i målet J & S Service (C-620/19, EU:C:2020:649, punkterna 55 och 56).

³⁴ Se beslut av den 9 september 2014, Parva Investitsionna Banka m.fl. (C-488/13, EU:C:2014:2191, punkt 29).

³⁵ Se förslaget till avgörande av generaladvokaten Wahl i de förenade målen Venturini m.fl. (C-159/12–C-161/12, EU:C:2013:529, punkt 50), enligt vilket domstolen är behörig endast ”om det tydligt framgår att domstolens tolkning är bindande för den nationella domstolen, i annat fall är målet hypotetiskt, vilket innebär att förfarandet i artikel 267 FEUF har missbrukats.”

konsument, vars tolkning har begärts, är tillämpligt i det nu aktuella fallet, även om den har angett att begreppet konsument i stället bör tolkas mot bakgrund av informationsskyldigheten och alltså mot bakgrund av artikel 5.1 c och 5.4 i direktiv 2011/83 om konsumenträttigheter.

62. Artikel 52 i civillagen, som den hänskjutande domstolen har hänvisat till i sin begäran om förhandsavgörande, rör vidare, i punkt 2, bestämmelser om konsumentavtal, och föreskriver bland annat att de i sak ska tillämpas i samtliga fall där det är gynnsamt för konsumenten. Avtal och överenskommelser med motsatt innehåll, vars innehåll eller syfte är att kringgå denna bestämmelse, är ogiltiga. Detta leder till direktiv 93/13 om oskäliga villkor och ger stöd för den hänskjutande domstolens angivelse, att artikel 52 i den slovakiska civillagen utgör införlivande av begreppet konsument i direktiv 93/13.

63. Slutligen kan jag inte se några skäl att tvivla på att den nationella domstolen anser sig bunden av domstolens tolkning, eftersom den har understrukit att domstolens svar kommer att göra det möjligt för den att avgöra tvisten i det nationella målet.

64. Den slovakiska lagstiftaren får därmed anses ha haft för avsikt att direkt och ovillkorligt hänvisa till begreppet ”konsument” i den mening som avses i direktiv 93/13, så att samma konsumentbegrepp ska tillämpas i inhemska situationer som regleras av denna bestämmelse i den slovakiska civillagen som i situationer som regleras av direktiv 93/13.

65. Av detta följer att den omständigheten att den situation som är i fråga i det nationella målet inte omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 93/13 inte hindrar att EU-domstolen kan medge att den är behörig, i och med att den slovakiska lagstiftaren får anses ha beslutat att tillämpa detta konsumentbegrepp.³⁶

66. För det tredje anser jag att det finns ett unionsintresse av att upprätthålla en begreppsmässig enhetlighet om konsumentbegreppet i ett nationellt och europeiskt sammanhang som är ”funktionellt och rättsligt jämförbart”,³⁷ vilket är fallet när det är samma mål som eftersträvas och samma sak som avses, som i det nu aktuella fallet.

67. Det finns förvisso ingen enhetlig definition av begreppet konsument i unionsrätten.³⁸ Varje enskilt direktiv innehåller en egen definition av begreppet som är relevant för just den rättsakten.³⁹ Begreppet ges för övrigt en mer eller mindre vid tolkning beroende på vilken sekundärrättsakt som är i fråga.⁴⁰

³⁶ Se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 mars 2006, Poseidon Chartering (C-3/04, EU:C:2006:176, punkt 17). Se även dom av den 19 oktober 2017, Europamur Alimentación (C-295/16, EU:C:2017:782, punkterna 30–33), i vilken domstolen förklarade sig behörig, i och med att bestämmelserna i direktiv 2005/29 om otillbörliga affärsmetoder genom nationell lagstiftning hade gjorts tillämpliga på sådana situationer som de aktuella i det nationella målet, trots att de inte omfattades av direktivets tillämpningsområde. Se även dom av den 11 juli 2024, Skarb Państwa (Obetydligt betalningsdröjsmål eller ringa belopp) (C-279/23, EU:C:2024:605, punkterna 19 och 20). Se slutligen de domar som anges i fotnot 32 i punkt 7 ovan.

³⁷ Se förslaget till avgörande av generaladvokaten Bobek i målet I J & S Service (C-620/19, EU:C:2020:649, punkterna 43–45, 54–61, och 71–73).

³⁸ Se bland annat förslaget till avgörande av generaladvokat Medina i målet Banco de Santander (Företrädande av enskilda konsument) (C-346/23, EU:C:2024:690, punkt 63) i fråga om konsumentbegreppet i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG av den 21 april 2004 om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG (EUT L 145, 2004, s. 1, kallat direktivet MIFID I. Se också Stuyck, J., ”La notion de consommateur en droit de l’Union européenne” i Combet M., *Le droit européen de la consommation au XXIe siècle, État des lieux et perspectives*, Bruylant, Bryssel, 2022, s. 25.

³⁹ I direktiv 93/13 anges således att begreppet konsument definieras ”i samband med avtal som omfattas av detta direktiv”.

⁴⁰ Begreppet tolkas brett när det är fråga om rättsakter som skyddar konsumenter såsom direktiv 93/13, men restriktivt i fråga om rättsakter som rör domstols behörighet (se ovan punkterna 42–45).

68. Begreppet konsument i den mening som avses i ett direktiv kan därmed endast med försiktighet ”extraheras” från tillämpningsområdet för den unionsrättsakt för vilken det har definierats.

69. Direktiv 93/13 rör emellertid frågor avseende unionslagstiftning som harmoniserar ett visst rättsområde i medlemsstaterna. Följaktligen är bestämmelserna i unionslagstiftningen tillämpliga trots att det är fråga om en rent intern situation i det nationella målet. Det är även tillämpligt på situationer som saknar gränsöverskridande inslag.⁴¹

70. Det skyddssystem som inrättats genom direktiv 93/13 grundar sig på det förhållandet att konsumenten befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren. Så är även fallet i EU:s olika konsumentdirektiv.⁴² När det gäller formuleringar som inte skiljer sig åt i sak, ger EU-domstolen således begreppen en konvergerande tolkning och den har redan haft tillfälle att understryka att det var unionslagstiftarens avsikt att ge definitionen av begreppet konsument en horisontell räckvidd.⁴³

71. Därmed anser jag, under de specifika omständigheterna i det nu aktuella fallet, vilka ger stöd för att de nationella och europeiska sammanhang som den hänskjutande domstolen har gjort gällande är funktionellt och rättsligt jämförbara, att det finns ett unionsintresse av att begreppet konsument i direktiv 93/13 tolkas enhetligt av EU-domstolen, i syfte att undvika risken för skiljaktiga tolkningar i detta avseende inom ramen för de tillämpliga nationella bestämmelserna.

72. Under dessa förutsättningar anser jag att EU-domstolen är behörig att pröva den hänskjutande domstolens andra fråga.

Huruvida den andra tolkningsfrågan kan tas upp till sakprövning

73. Såvitt den slovakiska regeringens hänvisning till beslutet Rozhlas a televízia Slovenska av den 28 april 2022⁴⁴ kan tolkas så, att den slovakiska regeringen har gjort gällande att den andra tolkningsfrågan inte kan tas upp till sakprövning, erinrar jag kortfattat om frågor som rör unionsrätten förutsätts vara relevanta. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet, då frågeställningen är hypotetisk eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den. Det följer även av fast rättspraxis, som numera återspeglas i artikel 94 i

⁴¹ Se dom av den 31 maj 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367, punkterna 58 och 59).

⁴² Samma definition används till exempel också i direktiv 2011/83 (om konsumenträttigheter), direktiv 2005/29 (om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenter på den inre marknaden), Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/11/EU av den 21 maj 2013 om alternativ tvistlösning vid konsumenttvister och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och direktiv 2009/22/EG (direktivet om alternativ tvistlösning) (EUT L 165, 2013, s. 63 och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/771 av den 20 maj 2019 om vissa aspekter på avtal om försäljning av varor, om ändring av förordning (EU) 2017/2394 och direktiv 2009/22/EG samt om upphävande av direktiv 1999/44/EG (EUT L 136, 2019, s. 28), det vill säga att en konsument är en fysisk person som ”handlar för ändamål som faller utanför den egna närings- eller yrkesverksamheten”, vilket inte i grunden skiljer sig från definitionen av en konsument i direktiv 93/13 (”fysisk person som handlar för ändamål som faller utanför hans näring eller yrke”).

⁴³ Se till exempel domen YYY. (punkterna 40 och 45).

⁴⁴ Beslutet, enligt vilket det var uppenbart att begäran skulle avvisas (C-638/21, EU:C:2022:339), avsåg en tvist mellan det slovakiska statliga offentlighetsorganet RTVS och en person som var skyldig att erlagga den obligatoriska radio- och tv-avgiften och avsåg alltså inte ett avtal utan ett rättsförhållande som reglerades genom lagbestämmelser. I beslutet angavs även att den hänskjutande domstolen inte hyste några tvivel om att kändanden i det nationella målet inte var en näringsidkare och att svaranden inte var en konsument (punkt 22).

Beslutet av den 6 juni 2023, Rozhlas a televízia Slovenska (C-669/22, EU:C:2023:473), enligt vilket det var uppenbart att begäran skulle avvisas avsåg också en tvist mellan RTVS och en person som var skyldig att erlagga radio- och tv-avgiften, och redogörelsen för sambandet mellan de nationella bestämmelserna och direktiv 93/13 bedömdes inte vara tillräckligt klar och exakt (punkt 29).

rättegångsreglerna, att det krävs att den nationella domstolen klargör den faktiska och rättsliga bakgrunden till de frågor som ställs, eller att den åtminstone förklarar de faktiska omständigheter som ligger till grund för dessa frågor, eftersom det är nödvändigt att komma fram till en tolkning av unionsrätten som är användbar för den nationella domstolen. Vidare ska den nationella domstolen ange de närmare skälen till att den anser det vara oklart hur unionsrätten ska tolkas och till att den anser det vara nödvändigt att ställa tolkningsfrågor till EU-domstolen.⁴⁵ En begäran om förhandsavgörande är inte till för att möjliggöra rådgivande yttranden i allmänna eller hypotetiska frågor, utan för att tillgodose behov knutna till den faktiska lösningen av en tvist.⁴⁶

74. I det nu aktuella fallet anser jag att den hänskjutande domstolen har uppfyllt dessa krav på ett tillräckligt sätt mot bakgrund av de uppgifter som lagts fram, vilka sammanfattas särskilt i punkt 60 ovan.

75. För det första har den hänskjutande domstolen nämligen angett skälen till att tolkningen har begärts och vilken betydelse den har i det nationella målet.⁴⁷ Även om det nationella målet som anges ovan inte tycks avse ett avtalsvillkor och alltså inte i saken omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 93/13, svarar den begärda tolkningen av unionsrätten ändå mot ett objektivet behov för att nå fram till en lösning i det nationella målet. Det framstår alltså inte som uppenbart att den begärda tolkningen saknar samband med den verkliga tvisten eller saken i det nationella målet.

76. Det framgår för det andra av vad den hänskjutande domstolen har angett att frågan inte är hypotetisk. Vad som angetts av den hänskjutande domstolen har för övrigt inneburit att den slovakiska regeringen och kommissionen att kunnat utöva sin rätt att yttra sig enligt artikel 23 i stadgan för Europeiska unionens domstol.

77. EU-domstolen tycks för det tredje ha tillgång till de faktiska och rättsliga omständigheter som krävs för att ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den.

78. Jag anser därmed att den hänskjutande domstolen har uppfyllt kraven i artikel 94 i rättegångsreglerna, vilket innebär att begäran om förhandsavgörande kan tas upp till sakprövning.

Tolkning av artikel 2 b i direktiv 93/13, jämförd med artikel 8 i samma direktiv

79. Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida artikel 2 b i direktiv 93/13, jämförd med artikel 8 i samma direktiv, ska tolkas så, att en fysisk person som har tagit hjälp av en advokat i syfte att bilda ett bolag i vilket personen i fråga skulle bli verkställande direktör och en av två grundare och delägare, ska betraktas som en konsument i den mening som avses i denna bestämmelse.

80. Frågan huruvida den berörda personen har ställning som ”konsument” ska fastställas utifrån ett funktionellt kriterium, som består i att bedöma huruvida det aktuella avtalsförhållandet har tillkommit inom ramen för en verksamhet som inte utgör närings- eller yrkesverksamhet.⁴⁸

⁴⁵ Se bland annat domen LivaNova (punkterna 53 och 54).

⁴⁶ Se dom av den 26 mars 2020, Miasto Łowicz och Prokurator Generalny (C-558/18 och C-563/18, EU:C:2020:234, punkt 44).

⁴⁷ Härigenom skiljer sig det nu aktuella målet från den situation som var i fråga i beslutet av den 28 april 2022, Rozhlas a televízia Slovenska (C-638/21, EU:C:2022:339, punkterna 23–25).

⁴⁸ Se bland annat domen YYY. (punkt 30).

Vidare har domstolen redan slagit fast att det krävs en vid tolkning av begreppet konsument för att säkerställa det skydd som direktivet ger alla fysiska personer som befinner sig i underläge i förhållande till näringsidkaren.⁴⁹

81. I det nu aktuella fallet anser jag att såväl den bokstavliga definitionen av ”konsument”, formulerad i presens,⁵⁰ som sammanhanget och det mål som eftersträvas med direktiv 93/13, att skydda konsumenten, talar för att svaranden i det nationella målet, i egenskap av fysisk person som ännu inte har påbörjat den verksamhet för vilken personen i fråga förklarade sig vara intresserad av advokatens juridiska tjänster, ska betraktas som en konsument. Det finns nämligen ingenting som tyder på att svaranden i det nationella målet redan bedrev en yrkesverksamhet inom ramen för vilken avtalet om tillhandahållande av juridiska tjänster skulle ingå. Denna bedömning, som ankommer på den hänskjutande domstolen, ska göras med avseende på den tidpunkt då avtalet om tillhandahållande av juridiska tjänster ingicks i enlighet med artikel 4.1 i direktiv 93/13 och i enlighet med målet att skydda konsument när denne ingår ett avtal med en näringsidkare.⁵¹ Den nationella domstolen måste vid sin bedömning i detta avseende beakta alla omständigheter i det aktuella fallet för att fastställa huruvida den berörda fysiska personen handlade inom ramen för sin näringsverksamhet eller för ändamål som faller utanför denna verksamhet.⁵²

82. Den berörda personens ställning som konsument ska således inte bedömas i förhållande till personens mål att i förekommande fall bli en näringsidkare, utan i förhållande till svaret på frågan huruvida han eller hon, då det aktuella avtalet ingås, handlar inom ramen för sin näringsverksamhet.

83. Mot bakgrund av de uppgifter som lämnats i begäran om förhandsavgörande och med förbehåll för den hänskjutande domstolens prövning i detta avseende, anser jag att personen i det aktuella fallet ska medges ställning som konsument. Som jag ser det skulle det för övrigt förhålla sig på samma sätt med begreppet ”konsument” i den mening som avses i direktiv 2011/83.

84. Den hänskjutande domstolens tvivel mot bakgrund av domen Gruber⁵³ framstår som ogrundade, av samma skäl som, i tillämpliga delar, redogörs för ovan i punkterna 42–45 i fråga om dom av den 3 juli 1997, Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337), och dom av den 14 mars 2013, Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165). Den restriktiva tolkning av begreppet konsument som EU-domstolen gjorde i domen Gruber för att fastställa räckvidden av undantagsbestämmelserna i artiklarna 13–15 i Brysselkonventionen i fråga om avtal med dubbla syften, kan nämligen, som domstolen redan har slagit fast, inte utsträckas analogt till att omfatta begreppet konsument i den mening som avses i artikel 2 b i direktiv 93/13.⁵⁴

⁴⁹ Se domen YYY. (punkterna 35–38 och där angiven rättspraxis). Se även, beträffande just avtal mellan konsumenter och advokater, dom av den 15 januari 2015, Šiba (C-537/13, EU:C:2015:14), och dom av den 12 januari 2023, D.V. (Advokatarvode – Principen om timtaxa) (C-395/21, EU:C:2023:14).

⁵⁰ En konsument är således en fysisk person som i samband med avtal som omfattas av detta direktiv ”handlar” för ändamål som faller utanför ”hans” näring eller yrke, vilket innebär att bedömningen av huruvida sådan näringsverksamhet förelåg ska göras vid tidpunkten för avtalets ingående. Det är då han behöver skydd.

⁵¹ Enligt artikel 4.1 i direktiv 93/13 ska ”frågan om ett avtalsvillkor är oskäligt bedömas med beaktande av vilken typ av varor eller tjänster som avtalet avser och med hänsyn tagen, vid tiden för avtalets ingående, till alla omständigheter i samband med att avtalet ingicks samt till alla övriga villkor i avtalet eller något annat avtal som det är beroende av.”

⁵² Se dom av den 24 oktober 2024, Zabitoń (C-347/23, EU:C:2024:919, punkt 31).

⁵³ Dom av den 20 januari 2005 (C-464/01, EU:C:2005:32).

⁵⁴ Domen YYY. (punkt 51).

85. Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår jag att domstolen som svar på den andra tolkningsfrågan ska uttala att begreppet konsument i den mening som avses i artikel 2 b i direktiv 93/13, jämförd med artikel 8 i nämnda direktiv, ska tolkas så, att en fysisk person som ingått ett avtal om juridiska tjänster i syfte att bilda ett bolag i vilket samma fysiska person skulle bli verkställande direktör och en av två grundare och delägare, är en konsument, med förbehåll för den granskning som den hänskjutande domstolen ska göra av omständigheterna i det aktuella fallet, bland annat i syfte att bedöma huruvida den berörda fysiska personen har handlat inom ramen för sin näringsverksamhet eller inte.

Förslag till avgörande

86. Mot bakgrund av vad som anføres ovan föreslår jag att EU-domstolen besvarar de tolkningsfrågor som hänskjutits av Mestský súd Bratislava IV (tribunal municipal de Bratislava IV, Slovakien) på följande sätt:

- 1) Artikel 1.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/7/EU av den 16 februari 2011 om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner, i dess rättade lydelse, jämförd med artiklarna 2.1, 2.3 och 6.1 i samma direktiv,

ska tolkas så,

att såvida det inte finns andra omständigheter som skulle kunna göra det möjligt att slå fast att en fysisk person har handlat inom en strukturerad och stabil ekonomisk eller yrkesmässig verksamhet, är den omständigheten att personen i fråga har tagit hjälp av en advokat i syfte att bilda ett bolag i vilket han eller hon skulle bli verkställande direktör och en av grundarna och delägarna, inte i sig är tillräcklig för att personen i fråga ska betraktas som ett företag och för att transaktionen med advokaten därmed ska betraktas som en handelstransaktion.

- 2) Begreppet ”konsument” i den mening som avses i artikel 2 b i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäligen villkor i konsumentavtal, i dess ändrade lydelse enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011, jämförd med artikel 8 i nämnda direktiv,

ska tolkas så,

att det inbegriper en fysisk person som ingått ett avtal om juridiska tjänster i syfte att bilda ett bolag i vilket samma fysiska person skulle bli verkställande direktör och en av två grundare och delägare, är en konsument, med förbehåll för den granskning som den hänskjutande domstolen ska göra av omständigheterna i det aktuella fallet, bland annat i syfte att bedöma huruvida den berörda fysiska personen har handlat inom ramen för sin näringsverksamhet eller inte.